

Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta tummin värein esittänyt Heikki Lehtosen haastattelu (KU 15.10.13) oli otsikoitu seuraavasti: "Hyvinvoinnin jälkeen on edessä KERJÄLÄISLAUMOJEN JA ROSVOJOUKKOJEN PALUU, pelkää sosiaalipolitiikan tutkija". Juuri tämä tunnus, "kerjäläislaumojen ja rosvojoukkojen paluu", olisi mainiosti sopinut Peter Goldingin ja Sue Middletonin kirjan nimeksi tai sen alaotsikoksi. Sillä he olisivat tarkoittaneet englantilaisen keskiluokkaisen lehdistön "scroungerfobiaa" eli hyvinvointipummiin esiinmarssia. Lehtonen kuitenkin tarkoittaa - Kansan Uutisten anonyymien toimittajan ymmärryksen mukaan - "kerjäläislaumojen ja rosvojoukkojen uutta paluuta uuden ajan alun malliin" eli sellaista tilannetta, jossa kapitalismin strukturoivaa otetta ei ole, ja ilmeisesti näkee, että tällainen vaara on uudestaan tulossa (leikkaukset, supistukset, oman avun varaan jääminen, työttömyys jne.). Tässä minun on pakko olla eri mieltä Lehtosen kanssa. Yhteiskunta on muodostunut läpinäkymättömäksi ja sosiaalipolitiikasta puheen ollen sitä ei ole kunnolla olemassakaan. Asioiden tarkastelu olisi selväpiirteistä, jos kerjäläisiä ja köyhiä todella olisi olemassa. Mutta nyky-yhteiskunnassa (sekä Englannissa että Suomessa; monet täältä jonkin aikaa poissa olleet ja tänne palanneet havaitsevat pitkälle menneen "kontrolliyhteiskunnan" juuri Suomessa) koko kerjäläisen ja köyhän käsite on tullut mahdottomaksi. Sen sijaan meillä on hallinnollisen rationaliteetin ja kontrolli-instanssien määrittelemiä ihmisryhmiä (kuten psyykkisesti vammaisia, sosiaalisesti vammaisia, työrajoitteisia, päävammaisia, puoli-ihmisiä ja vajaaihmissiä, 30 %:sti työkyvyttömiä jne.), mutta ei kerjäläisiä eikä köyhiä. Silti meidän aikamme kerjäläiset eli hyvinvointipummit rosvoavat hyvinvointivaltiota eli veronmaksajien rahoja, ja siitä eivät veronmaksajat pidä.

Risto Eräsaari

Kirjallisuus

BOMMES, Michael & WRIGHT, Patrick. 'Charms of residence': the public and the past. Teoksessa JOHNSON, Richard ym. (toim.). Making histories. Studies

in history-writing and politics. London, 1982.

SIPILÄ, Jorma. Oma apu sosiaalihuollon pelastuksena. Sosiologia 20(1983)3.

Otsikot kasvavat, asiat pienenevät

LEHTOLA, Erkka. Kovaa pumpulia, Journalistin muistikirjasta. Juva, WSOY, 1983.

"Veikko Pirilän kirjasta oli mielenkiintoista sattumoisin nähdä sen käsikirjoitus WSOY:n kirjallisella osastolla. Se oli kokonaisuudessaan itse kirjoitettu. Sitä ei ollut saneltu, sitä ei ollut kirjoittanut haamu. Se oli paksu paperinippu, jossa jokainen liuska oli huolellisesti naputettu käsikäyttöisellä, kirjaimistoltaan hiukan kuluneella kirjoituskoneella. Lyönti- ja muut pienet virheet oli korjattu huolella ja tarkasti. Se oli vanhanaikainen gutenbergiläinen käsikirjoitus."

Tämä sitaatti Erkka Lehtolan, Aamulehden kulttuuriosaston päällikön, kirjasta karakterisoi yhtä tärkeää puolta hänen journalismi-ihanteestaan: tietyyntyyppistä nostalgista menneisyyden ihailua, vakaumusta siitä että moderni teknologia latistaa olennaisesti journalismia ja on jo tehnytkin sen.

Minua tuo sitaatti kiinnostaa erityisesti siksi, että omat käsikirjoitukseni ovat ja tulevat elämäni loppuun saakka olemaan muodoltaan täsmälleen samantaisia kuin Veikko Pirilän, Ilkan eläkkeelle siirtyneen päätoimittajan. Pirilän elämäntyö ei kuitenkaan kelpaa minulle ihanteeksi, koska näen siinä liikaa poliittisesti ja ideologisesti manipulatiivisen journalismin piirteitä.

Toisin sanoen: tässä on jotakin selittämistä kaipaavaa. Meillä, Lehtolalla ja minulla, on journalismi-ihanteissamme jotakin tärkeää yhteistä, mutta se ei kenties kuitenkaan riitä sijoittamaan meitä joka suhteessa samaan rintamaan.

Joka tapauksessa Lehtolan kriittisyydessä tekniikkaa kohtaan ehkä on paljon tervettä. Journalismin kaupallistumista hän inhoaa aidosti ja perustellulla taval-

la; esim. tämän arvion otsikoksi lainaamani kaksi lausetta puhuvat puolestaan. Ja kenties parhaimmillaan Lehtola on suomessaan toisaalta "brutailua" journalismissa - "raakaa sosiaalipornoa puolustuskyvyttömiä ihmisten kustannuksella" - ja toisaalta **soft journalism'**ia eli "pehmoilua", "kriitikittömyyttä, umailua, lällärikamaa" jne.

Samalla Lehtolan kritiikki kuitenkin jää puolitiehen. Journalismin teknologistuminen ja latistuminen, "brutailun" ja "pehmoilun" tulo ja ylimalkaan ilmiöt joita hän vastustaa nousevat hänellä jostakin joka jää hahmottomaksi. Ne eivät hänen kirjassaan nouse selkeästi yhteiskuntamuotomme tietystä kehitysvaiheesta, eivät pääoman arvonlisäysprosessista, eivät ideologioidenkaan liikkeistä. Lukijalle jää puoli-intuitiivinen tunne, että Lehtola kyllä nämä selitykset tuntee mutta ei jostakin syystä ole halunnut niitä eksplisiitisti kirjaansa viedä.

No, täytyykö kaiken olla yli-pingotetun analyttistä? Eikö esim. hyvillä huulilla tule journalismissa aina olla sijansa? Lehtolalla on hyviä huulia, ja paras niistä on minusta tämä: "Valtaa käyttävät teknokraatit, järjestöjyrät ja hallinnon ammattilaiset; keskeisiä palvelujärjestöjä ovat rotarit, leijonat ja demarit."

Mutta jos kaiken täytyy olla yli-pingotetun analyttistä, silloin minun on syytä jatkaa harjoituksia ja yrittää jäljittää Lehtolan tietoteoriaa sekä hänen maailmankuvaansa ja -katsomustaan. Lehtola ei ole subjektivistä, päin vastoin hän ohimennen arvostelee ns. vaihtoehtolehtiä, joissa "subjektiiviset tunnot ovat pinnassa, analyysiin ei edes pyritä". Hänelle on olemassa suuria ja pieniä asioita - kuten otsikkoni lauseet osoittavat - ja hänelle on olemassa olennaisia ja epäolennaisia asioita. Siis aivan kuin esim. minulle.

Varsinaisen pikkutarkan eksegeetikon normeja Lehtola ei kuitenkaan välttämättä täytä. Katsotaanpa mitä hän kirjoittaa eduskunnan kansliatoimikunnan saamasta julkisuudesta josta hän ei pitänyt: "Eri tiedotusvälineissä oli sen (kansliatoimikunnan, PH-s) seuraaminen lähtökohdiltaan varmastikin journalistista ja myös ns. objektiivisuuden vaatimukset täyttävää toimintaa." Itse olen useilla luennoilla ja lukuisissa journalistisemi-

naareissa käyttänyt nimenomaan kansanedustajien päivärahajupakan saamaa julkisuutta esimerkkinä epäobjektiivisesta journalismista: asian suuruusluokkaa paisuteltiin hurjasti, epäolennainen jätti alleen monet olennaisemmat ongelmat.

Kahden lukemiskerran jälkeen olen päätenyt siihen - ja enää vain neljännesintuitiivisesti - että Lehtolan analyyttisyys-, olenaisuus-, syvällisyys- yms. ihanteet ovat korkealla, jopa niin korkealla että hänen omakaan kirjansa ei läheskään täysimääräisesti niitä täytä. Mutta tämä ei tarkoita että haluaisin leimata kirjan huonoksi.

Lehtolan ajatukset ansaitsevat joka tapauksessa huomiota myös tiedotustutkijoiden norsunluutornissa, johon saakka hänen äänensä soisi yltävän. Vain tietyt muutettavat muuttaen meillä olisi jopa yhteinen kieli.

Olen vihdoin tiedostanut myös sen, että Lehtolan kirjassa ei edes ensimmäisellä lukemiskerralla ärsyttänyt mikään yhtä paljon kuin sen saama vastaanotto kirjoittajan omassa lehdessä. Teosta ylisti Eero Silvasti, jonka kirjaa **Jäätynyt unelma** oli puolestaan ylistänyt Lehtola itse vuosi sitten samassa Aamulehdessä. Mutta jos minä tiedotustutkijana ryhdyn antamaan toisille pyyhkeitä keskinäisen kehumisen kerhoista ja 'ulkoryhmiin' päin heitetyistä kalikoista, istun totisesti lasikaapissa.

Pertti Hemánus

Citisten Urpo

LEPOKORPI, Erkki "Napi". Sanoivat **Urpon sammuneen**. Jyväskylä, Gummerus, 1983.

Urpo Lahtisen journalistisia periaatteita täytyy kunnioittaa ainakin sen verran, että kertoo kuulemansa Urpo-juorut eikä uhraa paria tuntia enempä häntä koskevan kirjan arvostelemiseen.

Sillä kulkaapa oppimestarin sana tuleville journalistipolville: Urpo oli saamassa potkut ensimmäisestä työpaikastaan Eteenpäin-lehdestä, kun hän viimein sai kovan jutun. Bensavaras oli syttynyt